

ZORA

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezija: Tvoje mokre oči. — Med in pelin — Kopriva. — Daktilus. — O heksámetru. — Človeški jezik in njega razvitek. — Primož Trubar. — Književnost in umetnost. —

Tvoje mokre oči.

P. D. - Pajkova.

Spomín, ki vedno z manoj v srcu hodi,
Spomin, ki časa moč ga ne vmori,
Za kojega hvaležna sem osodi,
Spomin na tvoje mokre je oči!

Prijaznost tvojo vže sem pozabíla,
In pozabíla, kaj si bil mi ti;
V življenju spremlja pa kot zvezda mila
Spomin na tvoje mokre me oči!

Prepolna možu duša mora biti,
Predno v oko mu solza priblesí:
Postale zá-me, nij o tem dvomiti,
Oj énkrate, mokre tvoje so oči!

Pri tem pogledu kaj da sem prestala,
Srcé ponavljati več ne želi;
Ne brani pa, da v njem jaz negovála
Spomin na tvoje mokre bom oči!

Med in pelin.

Izvirna povest. Spisal Anton Koder.

(Dalje.)

III.

Drugo jutro je stalo solnce uže za moža visoko, ko se predrami Sova, potegne kaka dva pota z dlanjo po kuštravi zaspani glavi, kakor bi si hotel izbrisati nekaj iz mislij, ali pa še bolj utrditi v nje; poslednjega ne vemo natančno.

Povedati moramo tudi, da mu je je bilo v prvem trenutku žal, hudo žal ne zaradi prijetne sinočne zabave in zapeljive podobe, ki se mu je vzbudila tako nenadno, tega ne; temveč le denarjev, lepih denarjev se mu je zdela škoda, katere je zapil v tako obilem številu, da ne pomni, če se mu je primerilo uže kedaj kaj enacega. V resnici, neprijetno je, da se je zmanjšala kopica v shrambi za nekaj tovaršev; kaj vabljiivo bi se mu bila smejala sicer, porabil bi jo bil postavim za kaj koristnejšega, priložil bi bil k novi suknji, katero si je naročil, ali še lepše bi bilo, ko bi bil kupil kak spominek, kak šopek ali kaj enacega v mestu za svojo izvoljeno.

A kaj hoče? Veselja tudi potrebuje v časih. Praznovati se mora vredno najslavnejši dan njegovega življenja, doba, v katerej je storjen prvi korak iz puščobnega samotarstva v evetci z rožicami obsejani zaljubljeni stan. Tako imenitnih osebnih potreb tudi ne pozna. Vsaj ima svetlo novo pokrivalo, nove črne hlače; še suknje je treba in ta pride tudi polagoma, pa je nov od glave do nog, zmožen, praznovati veselo svatovščino, naj si bode kadar in kjer hoče.

Tacih mislij poln vstane isto jutro Sova in se prepriča najprvo pred ogle-

dalom, ali ni njegovo, sicer prijazno gladko lice kaj na škodi, zaradi sinočnega čuvanja, ali mu ni zapisano pod očmi in sam ne ve kje še, da je pil obilo vina in se vlegel stoprv v pozno noč. Kakor je bilo videti, zadovoljen je bil sam s seboj. Lice mu ni bilo na škodi, le štrleče brke so mu delale mnogo preglavice in pleša vrh glave se mu je dozdevala od dne do dne večja. A vse to se bode poravnalo, in kar se ne da, zakrije njegova častna služba. Dekle, za katero gori njegovo srce, ne more ga zavreči, no razveselilo se ga bode in objelo ga z obema rokama, ko zve njegove poštene namere in misli.

Le nekaj ga teži. Nerodno mu je kar naravnost postopiti tja v župnijo zaradi ženitve. To je težko in skoraj nespodobno. Poiskati se mora kaka priložnost — in če je ni, narediti si jo mora sam, izmisliti si jo, pa je. Seveda zakrije z umetnimi besedami svoje prave namere, in polagoma pride vse, vsaj vé govoriti celo v cesarskih kancelijah z gospodom komisarjem, ki je pretkan in učen, kakor sam minister, in njegova beseda veljá ondi, kakor pismo ali gotov denar. Tudi tukaj bode veljala, prepričala, očarala, izpolnila dolgo gojene želje in jih bode. —

Ta dan se je dozdeval Sovi izmed najlepših njegovega precej dolzega življenja. Solnce je stalo tako jasno na nebu, ko stopi na prosto, ptički so žvrgoleli in ves svet je bil nekako spremenjen, vsaj v njegovih očeh. Spoznal je stoprv v tem trenutku, da je življenje vendar-le veselo, prijetno,

da užije človek lahko mnogo radosti v njem, posebno če najde lepo, zvesto tovaršico v šumečih krilih in zaljubljenega pogleda, ki se tako nekako sladko naslanja na možkega, kar je videl čestokrat v glavnem mestu. Da! ženska je pravi angelj, pravi dar božji možkemu, to je gotovo, seveda le gosposka, imenitna in povrh petična, drugačna ne, druge ne mara.

Utopljen v take misli koraka ono jutro Sova s prekrizanimi rokami na hrbtu skozi vas in nove podobe, zapeljive prikazni sinočnega večera mu pridejo zopet v spomin.

Da, kaj bi dal, koliko bi plačal, ko bi se mu posrečila priložnost. in sicer še danes, baš danes, da bi govoril z lepo deklico v župniji, da bi položil modro besedo na modro mesto in bi ga ona hotela razumeti in uslišati. V tem slučaju napne vse žile svojega, sicer vedno bistrega duha, pretuhta vse pravice in časti, ki so združene z njegovim častnim stanom, ko bi se ne našlo kje kaj primernega, da bi lahko vstopil v župnijo in se ve da, videzno vprašal po čestitem gosp. župniku. Pri tem bi se pa prepričal o svojej krasotici in, če ga ne goljufa vesvoljni svet, o svojej lepej bodočnosti.

V tem trenutku mu šine, kakor svetla luč, lepa prav lepa in sladka misel v novo obrito in počesano glavo ter ga tako prijetno boža pod cesarsko dolgo suknjo s svetlimi gumbi in še globlje notri pod praznično srajco, sam ne ve kje, morda v sreču ali kali, da bi kar veselja poskočil kvišku, da bi objel vesvoljni svet, in bi mu šepetnil, da je srečen, učen in pretkan, ker je iznašel čisto sam tako važno priložnost, katera ga varati ne more nikedar. —

To pa je bilo tako.

Župnik, siv čestitljiv starček, je imel dve lepi, najlepši lastnosti. Skrbel ni samo za duševni, in kakor trdijo, boljši, važniši blagor svojih podložnih farnih ovčic, temveč tudi za telesni. Bil je namreč zdravnik, homeopat, imeniten izkušen zdravnik. Polno omaro nekega rudečega, belega in raznovrstno barvanega zrnja je imel, katero je delil vedno in sicer ne brez mnoge razlike, če je vilo koga po želodecu, če ga je bolela glava, zobje, kratko za vse mogoče bolezni — ali pa, če je bila kaka krava žabična, če se ni hotela plemiti, če se ni hotelo rediti tele, ali če je bilo koje živinčce od hudobnega očesa uročeno itd.

To je bil vedno najboljši pomoček, nikedar brez dobrih nasledkov, če smemo verjeti vaškim ženicam in sploh vsem, ki so potrebovali župnikovih zrnee.

Sova, modra, pretkana glava verjel je tudi v to zdravilo. Sicer ni bil nikedar neverjeten Tomažek; posebno kar so gospod komisar v kanceliji zapovedali, veljalo mu je kakor bi bilo pribito z žrebljem. Nikedar ni imel tako pregrešnih mislij, da bi bil skušal omajati kako naredbo ali kakov svet.

Stoprav danes se ga je polastila neka kriva, a jako koristna misel, namreč, da bi se predrznil porabiti župnikovo pomoč tudi brez pravega vzroka. Spomnil se je, da je priložnost, obiskati župnika, potem gotova. Kar tja k njemu gre, ponižno mu poljubi blagoslovljeno roko, skremži v bolestne čemerikave poteze svoj obraz, krivo, sključeno se drži in milo poprosi in pove, da mu je tako slabo notri, sam ne ve kje, pri sreču ali kali, da ga boli glava, da ga napada omotica in kedo zna, kaj še ter da bi

bilo dobro nekaj onih čudežnih zrnee. Ona bi gotovo pomagala, če je le kaka pomoč mogoča. Seveda, bila je vse to majhena laž, a le laž v sili in potrebi in torej odpustljiva, če je res. On sicer ni bil v resnici še nikedar tako zdrav kot baš zdaj. In kako bi ne bil? Stoprv čez toliko let je spoznal, da je življenje le lepo in prijetno, če ga ve modro uživati človek.

Ta njegova in še prav majhena laž je za-nj jako imenitna in bi mu koristila na dve strani. Prvič bi prišel lahko več potov v župnijo, videzno le po zdravila, drugič bi se seznanil pri tem z ljubeznjivo gosposko krasotico in spoznal v prvem trenutku, namreč po njenej tolažbi, vprašanju in obžalovanju, ali ga ljubi v resnici ali ne. Da, poslednje bi bilo seveda lahko žalostno ali veselo, a prvo ne bode. To mu pravi ves čas nek skrit ven glas, da, srečno, nebeško se bode izteklo vse in se bode.

Stoprv po teh sladkih mislih se spomni, da niti zajtrkoval ni danes in da bi ne bilo napačno, ko bi si izvolil v ta namen kupo brinjevea. Z njim bi se ohrabilo srce za ono važno opravilo, ki ga čaka in jezik bi se omajal, ogladil, opilil za najimenitnejši in najvažnejši govor, katerega bode govoril.

Tako zavije Sova v krčmo, v prvo družico in staviteljico njegove bodoče sreče in domačega ognjišča.

IV.

Čestitljivi sivolasi župnik, ki je krstil pol fare in pozna od obličja do obličja različne pobožne in neubogljive farne ovčice, je sedel ono dopoldne v svetlem, ne ravno novem talarju in s tobačnico v rokah v svojej sobi. Pred njim je bila nakopičena

cela vrsta učenih in pobožnih knjig in bolj od strani se je dvigovala visoka omara s steklenimi vrticami, polna zdravilnih rumenih, rudečih in pisanih zrnee.

Gospod župnik je bil danes v nekaj utopljen in resnega obraza, da vže davnaj ne tako. In da bi nas kedo ne umel napačno in tolmačil krivo župnikovo resnost, moramo omeniti, da temu ni bil kriv kak imeniten zdravniški svet, ki bi mu trudil možgane. Tega ne, zdravljenje je umel gospod župnik natančno in celo v temi bi bil našel čudodelna zrneca za različne bolezni. Vsaj pa tudi ni bil tako vesten pri izbiri. Dejal je sam pri sebi: zdravilo ne more škodovati nikedar, naj vže bode kakoršno hoče, enako razmišljeni molitvi, če tudi ne pomaga mnogo, volja je vendar hvale vredna, in to je pglavitna stvar.

A danes je imel gospod župnik vse drugačne misli. Razdiral in ugi-bal je v svojej modri, plešasti a sicer svetapolni glavi, kako bi si pomagal iz zadrege, katere ne preženo polne omare zdravilnih zrnee, kako bi se rešil nekega primečka, ki je prirastel neradovoljno k številu njegove družine. Ta primeček ste bile dve podobi, kateri prišteva svet k nežnemu, ljubeznjivemu ženskemu spolu, ki ste se bile naselile nenadoma v župnijo.

Čestitljivi starček, bog mu grehe odpusti, se nekdam ni križal, ko je še študiral v glavnem mestu in tudi pozneje, ko je kaplanil, pred takim stvaricami, Bog mu grehe odpusti!, a zdaj, o ti ljubi Bog, se je postaral in spoznal ničemurnost sveta v popolnem pomenu teh besed. To sicer ni bil glavni vzrok, da bi bil sovražil žensstvo; bili so mnogo imenitnejši vzroki, rekel bi, narodno-gospodarski.

Prvič je izračunila njegova kuharica vže prvi dan, ko ste se naselili ženski, da je njeno gospodinjstvo vsaki teden, sama ne ve za koliko grošev, na škodi, da ona ne zna streči žensstvu, da bode ta primeček le v nadlego, nič drugega i. t. d. Ako se je protivil župnik njenim mislim in se spomnil, da sta ženska prišleca vendar le njegovi revni sorodnici, hčeri umrlega uradnika v mestu, pri katerem je užival lepe ure nekdanj v mlajših letih, razkoračila se je kuharica, zarudela v lice in zašepetala nekaj skrivnostnega duhovnemu gospodu na uho, ki se je prvi pot uprl njenim nameram.

Župnik je zbledel, ne vemo zakaj, ali jeze ali nenadne novice, in pristavil: „Kakor hočeš torej. Prav imaš; svet je hudoben, kot je bil vselej; lahko bi podtikal neprijetne stvari, ko bi ostale tukaj.“

„Najbolje bi bilo, ko bi se ženski mogli omožiti; preskrbljeni ste potem in iz vaših skrbij.“ —

„Lepo bi bilo to, a kje dobiti ženina? Delati niste vajeni; gosposkega bi vzeli, kmetov ne marate.“ —

„Nič ne dé, jaz vže vem, kateri bi bil za Karolino. Ona ni grdega obraza; ravno Sova bi bil pripraven! Dosti dobro službo ima, samec je; nekdanj se mu je tako ženiti“, pristavi ženska. —

„Meni je tudi povšeč; moder možak je, cerkev in molitev spoštuje; ne bil bi napačen mož, ko bi se vzela z beričem“, pritakne župnik, vrteč tobačnico v rokah. —

„To je moja skrb“, povzame ženska in izgine za vratmi.

Trenotek pozneje je bil župnik zopet sam. Slonel je pred svojo čudodelno omaro, podpiral sivo glavo v dlan in različne misli so ga obhajale.

Spomni se svoje mladosti, svojega nekdanj brezskrbnega življenja. Razloček med nekdanjostjo in sedanjostjo je moral biti precej velik, če smemo soditi po župnikovem mračnem čelu. Vsaj star je, mnogo se je trudil in ubijal, da si je prigospodaril nekaj denarjev, in na stara leta se mu nakladajo neprijetne skrbi za sorodnike. Njegova sicer zvesta gospodinja mu ugovarja — in svet hudoben, popačen svet ima povrh strupene, opravljive jezike. Da, ko bi se dala popraviti ta nepravilika, koliko bi dal. Prvič se prepriča danes sam, da ne vé mnogo, da ne koristi nič njegova čudodelna omara; vsaj kedar je treba sveta samemu sebi, ne ve ga. Brez koristi so mu pisana, rudeča, bela zrneca: ona ne preženo kragulja, ki mu kljuje dušo, kragulja skrbij in neprijetnostij, ki ga obsipljejo na stara leta. —

Med tem ko je razdiral župnik svoje križe in težave, sedeli ste v stranski sobi dve ženski gosposke opravne, oveneli, srpanske lepote.

„To je puščoba na kmetih, človek gine od dolgega časa“, pravi mlajša, Karolina, sestri Marjeti in se nasloni na divan, gledaje na belo cesto, kjer delajo bosopeti vaški otroci in paglavci vrišč in prepir.

„Kaj bodeš to? Za vse ni nikjer! Jaz bi se pa vže privadila tukaj, ko bi ne bilo drugače; sej veš, v mestu velja dan danes le ta, ki ima denar. Lepota je nepomenljiva stvar in midve nimave niti prvega, niti drugega“, povzame stareja sestra nekako otožno in pobesi precej svoj blede, ne ravno duhoviti obraz.

Karolino te besede iznenadijo. Vže od onega časa, kar se je zavedela svojega nežnega spola, je imela

precej velik dar samoljubja in prepričanja o svojej ljubeznjivosti in lepoti. Zaradi tega se je spenjala precej visoko v svojih mislih, skrbno izbirala iz viših krogov svojega ženina. Zató je ostala devica v srpanu in izgubila zadnjo misel, da jo reši kedo v glavnem mestu iz otožnega deviškega stanú. Zaradi tega je zapustila tudi, kakor iz jeze in maščevanja, meščansko življenje in se preselila s svojo edino sestro k staremu župniku na deželo. Pritrditi moramo tudi, da zaradi tega ni zatrla zadnjega upa na možitev, temveč sklenila okleniti se pri prvej priložnosti možkega, naj vže bude imeniten ali ne, naj ga ljubi ali sovraži, vse eno, da je le omožena in pride svojim mestnim vrstnicam iz očíj, pa je.

Vendar zadnje sestrine besede jo razjarijo nepopisljivo. Da ni ravno mlada, to ve sama, a skrbno zna zakrivati letna znamenja. In da bi lepa ne bila, tega jej še ni očital nihče in vsak dan se prepriča sama, ne več kolkokrat, da ni neprijetnega lica.

„Ti le za se skrbi, in sebi pri-

diguj, mene pa pri miru pusti; jaz vem, kakova sem in da tudi ženina dobom, če le hočem, ti pa stori, kar te je volja“, povzame razžaljena Karolina posled in se ozre skrivaj, prav skrivaj v nasproti viseče ogledalo, hoteč se prepričati, ali je v resnici od zadnjega časa, kar ne rabi več umetnega lepotečja in mazila, na svojej ljubeznjivosti na škodi.

Da bi zavila sestra, ki ni menila žaliti svoje tovaršice, govor na druge stvari, ozre se skozi okno in pravi:

Poglej, Karolina! Mesten človek gre proti župniji. Kedo more neki biti? Mogoče, da je kak župnikov znanec in da dobive danes prijetno družino.“

Radovedna kakor vedno, pomoli Karolina pol svoje umetno okinčane in s tujimi lasmi našopirjene glave skozi okno, zre nekaj časa za tujcem in meni posled: „Prav imaš, napačen človek ni, kakor se mu vidi; lepo se mu podaje črna dopetača suknja in svetlo pokrivalo naznanja, da ni priprost človek!“ —

(Dalje pride.)

Kopriva.

Spisal Ivan z Vrha.

I.

Človeka je skoro groza, v temi mimo Mrakovega doma stopati. Pusto je notri, tiho in žalostno skoro. Celó posli se le neradi smejió; redko je tudi videti ktereга. Gospodinji to nij všeč; kakor je ona kratkih besed in kaže le resen obraz, take hoče tudi posle imeti.

A tako pri Mrakovih nekđaj nij bilo, takrat, ko je še ranjki Mrak živel in je bila sedanja priletna gos-

podinja mlado dekle, stara kacih dvajset let. Puščoba in tihota pričele ste se še le plaziti krog oglov, ko je prišel g. Mirovoj zadnji krat v vas.

Le starega Vrbeta vprašajte, kako je bilo nekđaj pri Mrakovih! Vse vam bo povedal, od konca pa do kraja, in spomnil se bo rečij, na ktere že davno nihče več ne misli. Izvrsten spomin vam ima, pa sej nima družega opravka, kakor da ga vedno vadi in shranjuje zgodke v svojej glavi, ki

se bodo izgubili in ki jih bodo z njim vred deli v grob. Kar se je v vasi zgodilo, ve tako dobro, kakor bi imel v knjigi zapisano. Dva roda uže pomni, in nij se morda primerilo stvarice, ki bi njemu ne bila prišla na ušesi. Gotovo! še danes vam ve povedati, komu je pred dvajsetimi, tridesetimi ali štiridesetimi leti poginilo živinče, kje je pal Škrlinov kozel v brezdno i. t. d. Stari Vrbè ve vse, tako dobro ve, kakor bi se bilo zgodilo včeraj. Mlademu rodu pripoveduje o vsakej priložnosti, kak ves drugačen mož so bili njegov oče ali ded, in da se svet od dne do dne hujša.

Da! Vrbè je mnogo poskusil uže na tem pustem svetu, dobrega nič, a slabega obilo in vendar, danes je tak, kakor je bil pred tridesetimi leti. Skoro nič se nij spremenil; le gosti lasje mu sivé in hrbet mu hoče lezti v gubo. Kakor „zemlja ki se ne stara“, tak je in mnogokrat pokaže sam na se pa pravi: „Fantje! ko zopet preide toliko let, kolikor jih jaz zdaj nosim na ramah, uže vaših kostij ne bo več. Sedanji rod nij, kakoršni so bili nekdanj ljudje.“ Ko bi tak korenjak ne bil, seveda bi tudi njega uže davno bili deli tja k zidu za cerkvico, kakor toliko njegovih vrstnikov. Mnogo je poskusil in eno nogo, levo nogo, je pustil v vojski, doli na Laškem nekje. Dobri ljudje so se ga usmilili in vzeli nadležneža pod streho. Škrlinovi naredili so mu v hlevu posteljo in mu dali žlico, da mu nij trebalo stradati. Vse ga je imelo rado po vasi, marsikako kupico vina je izpil, ki ga je veljalo samo dveh treh požirkov, in kadar so prišli fantje in dekleta k Škrlinovim „na prejo“, založili so ga za celo zimo s tobakom in še po leti ga je kadil. Pa sej tudi nihče nij znal pripove-

dovati tako, kakor on in deset skupaj jih nij vedelo toliko, kolikor on sam.

Pred Škrlinovo vežo je sedel po leti in po zimi. Nikoli mu nij bilo prevroče in jako je moral pritiskati mraz, da ga je segnal s klopice pred vežo noter v sobo na stolček za gorko pečjo. V časih, kadar je najhuje snežilo, sedel je v kožuh zavit zvunaj pred hišo na klopi. V enomer so mu lezle takrat ustni na smeh; „belih muh“ se je veselil kot otrok igrače.

II.

Le vprašajte ga, Vrbeta, kako je bilo nekdanj pri Mrakovih, kako to, da je tam sedaj tako pusto in zakaj se postárni gospodinji ne ljubi nič več na svetu in zakaj je tako resna in molčljiva. Vse vam bo povedal. Svojo bergljo bo dvignil kvišku, udaril z njo ob tla in zaškripal bode z zobmi, pa požugal proti gradu, ki stoji zadi za vasjo.

Nekdanj je bila sedanja resna priletna gospodinja v Mrakovi hiši mlado košato dekle. Sicer je mnogo prestala, pa še danes nosi glavo po konci in še stopa tako čvrsto, da se kar tla majó pod njenimi stopinjami. V mladih letih prorokovale so jej dekleta in stare žene, da jo bode i to minulo, ker ošabnost še nij storila nikoli prida na svetu. Maloktera reč se tako rada uresniči, ko kakova nesrečno prorokovanje. Tudi Dora je izkusila to; danes je krotka in pohlevna; resna je v licih in temen oblak jej leži na čelu. Leži pa jej uže mnogo let.

Taka, kakor je danes, taka v svojih mladih letih nij bila!

Iz nje same se ne zvé nič; tudi po vasi so uže vsi, ali vsaj po večem vsi pozabili, da je šel nje priimek „kopriva“ nekdanj od ust do ust. „Ko-

priva ne pozebe“, pravi prigovor, a ta je pozebla in le malo življenja kljuje še v poslednjih nje koreninicah, pa tudi to uže ugašuje.

Lehko je bila košata, ta Dora! Svoje velike domačije bi ranjki Mrak za devet kmetskih domov ne bil zamenjal. Bila je bolj grajščini, ko pa kmetski hiši podobna. Bogatija v hiši je bila velika; pa sej nij bilo čudo! Vsako leto enkrat in sicer na kresni večer o polnoči nakopal si je Mrak, kakor so pravili sosedge, zakladov, toliko denarjev, da bi jih vsa vas v desetih letih ne zagospodarila. Seveda je smela biti Dora košata in ošabna; vse to je bilo njeno. Lehko je nosila glavo po konci. Grajska gospica v gradu za vasjo, ta je bila pač tudi prevzetno dekle, in je nosila gosposko obleko: klobuk na glavi in zlató krog vratú in za pestmi; a Dora bi se bila tudi lahko tako nosila, pa ona nij hotela in tudi sploh z gospico ona ne bi bila hotela nikakor menjati, ker grad je tičal od tal do pod streho v dolgéh, a grajščinski so svoje dolgove s svilo in zlatom zakrivali. Kar pa je Dora oblekla, bilo je njeno. Svile-nega robca, ki ga je ogrnila krog vratu, in peče, če jo je dela na glavo, niso se držala dolžna pisma; tako je ona sama dejala! Imela pa je tudi ona gosposko obleko, pa samo enkrat jo je oblekla, potem pa nikoli več. Le Vrbèta vprašajte, kako se jej je podajala. In nemški je znala govoriti, takó kakor Vrbè, če ne celo bolj, in to če kaj reči. Tega sicer on — sevèda — nij priznaval, ker na svojo nemščino

je toliko držal, da bi je ne prodal, če bi mu tudi celi kup rumenjakov ponudil za-njo. Pri vojacih se je nje priučil in v časih je podražil z njo malo Dorico, kadar je šla mimo njega iz šole domú. Tedaj je z nogo udarilo mlado dekletce ob tla in se zaobljubilo, da se je hoče tudi ona za gotovo naučiti in govoriti jo boljše, lepše in urneje, nego ta Vrbe, ta „berač, ki ima le eno nogo“, kakor mu je zabavljala.

Prav Vrbe je tedaj bil kriv, da je šla v mesto k žlahti učit se nemščine. Seveda, očetu Mraku nij čisto nič pomagalo, da se je temu ustavljal. Ona se je jokati pričela in zbijala z rokami in nogami. Na zadnje pa je — kakor navadno — to storil, kar je njegova Dora hotela. Pa čudno, ko je prišla iz Ljubljane domú, kjer se je učila vsega, česar se mestne gospodične učé, znala je govoriti nemško bolje in lepše, ko Vrbè, čudno pravimo, da potem nikoli nij hotela govoriti po nemški z „beračem, ki ima le eno nogó“. Sedaj, ko je znala, nij hotela in vsa poznejša leta Vrbe nij čul ne ene tuje besede iz njenih ust. Ko jo je ogovoril, odgovorila mu nij ali nič, ali pa jezna in razžaljivo, in ko je odrastla, šla nij nikoli mimo njega, da mu ne bi vrgla pod noge groša ali desetice, tako kakor se psu vrže kost. Kri je zavrela takrat „beraču“, svojo bergljo je vzdignil kvišku, ter jej prorokoval, da bode „kopriva pozebla!“

In tako se je tudi zgodilo.

(Dalje pride.)

Daktilus.

Zložil Milan.

II.

Štefanov trg vam je znan, središče ponosnega Beča. —
Lep popóldan je bil, ko pridem po stari navadi
Od obeda na trg in kanim iti iz mesta.
Graben, Freiung in Alser so zadi, v prijazni Hernáls že
Vijem se; virdžinke dim in muhe različne
Krog glavé in po glavi rojé mi, da jedva zapazim,
Da me že Ottakringa prah pesniški obdaje.
Vidim firme napis: ‚Pri inteligenciji‘ (najti
Nij je težkó, ker z daleč gledalcu nasproti se svéti).
Stopim v štacuno pri tleh, kjer se na debelo in drobno
‚Inteligencija‘ in ‚elegantnost‘ prodajete, vse na
Vatelj in meter, na funt in liter, na kilo in deka.
Fanta zdaj brž, ki stal je z bračem za pudljo, poprašam:
‚Al je domá gospodar?‘ — Na to se hitro skremží fant:
‚So in niso domá. Imáte kak listek od koga,
Ki je z Njimi v sorodu al’ v svaštu al’ barem v botrinji?‘
Le takó vas pustím naprej; sicér mi je žal, pa . . . . .“
In pomaje z glavó, a jaz povzamem besedo:
‚Ali izvedeti smem skrivnóst uspeha?‘ Na to on:
‚Vsa skrivnóst uspeha je: óbčinstvo dobro poznati;
Tróbiti to in to mu v uhó, doklér da verjame.“ —
‚Ali mi znaš en primer navesti?‘ — A oni za pudljo
Resno nagúbi obráz i začnè: ‚Hoj! mi smo izvirni!
(Ali kakó, ne prašájte me, rekel sem s Heinejem tiho.)
Kar iz našega teče peresa, izvirnosti nosi
Pécat na čelu, in dá-si bi drugi že spísali bili,
Véndar veljá za novó, ker rekli so Stritar in basta!
Župnika z Wakefielda — priznavamo — nismo mi ’znašli,
Niti je Goethejev Faust iz našega ’zlezal rokava;
Tóda kdor prav nas pozna in vé, kakó smo — izvirni
(Ino če nij pokvarjen takó, da né bi verjel nam):
Misli napósled so vendar-le naše, a kaj se več hoče?
Kdor pa ne véruje v nas in méni, da tudi kaj znade
(Kdo li, prašamo, zna — razve nas — za peró le prijeti?),
Téga očrnimo brž ter appelliramo više
Al’ na X-a al’ pak na tistega ‚brezi imena‘.
Naša je taktika ta: da kedár se vjamemo v škripec,
In si ne vemo samí več pomóči, da ondaj na ves glas
Vpijemo: ‚Róparji! Hoj! Al’ nihče nas boží ne čuje?‘
Kákova rádost potém, če kteri (kot Curtius v Rimu)
Mesto nas se vrže v propád ter mesto kožuha
Kožo svojo pustí! — Mi téga slavímo visoko,
V zvezde zakujemo ga, zapišemo v zlato ga knjigo,
K inteligenciji štet je ta, njegovó uknjiži

Bóginja Klio imé, in ,živio' poje mu Zvonec.

Dvakrat in trikrat objet in petkrat na prsi pritisnen
Bodi, ki véruje v nas, v imenu se našem žrtvuje! —

Po besedah teh fant béšen plane črez pudljo,
Mene ujame za vrat, me davi in k sebi pritiska,
Da mi pokajo rebra, da jedva zavém se in vpijem:
,Stoj! Na pomoč! Jaz nisem kak Zvonovec! Čuj me za Boga;
Ampak daktilus sem, dopisnik Pajkove Zore!' —
Fant me kot raka spustí! Jaz tečem, a Stritar kot blisek
Skoči sedáj izza vrat za menoj, in fantu veleva:
,Brž tečiva za njim! Al' hoče al' noče, ta mora
Biti sodélaivec moj!' . . . . . Jaz tečem, da njima uidem,
Ona pa brž za menoj, a k sreči dotečem en tramway
Ki je pred mánoj drdrál. Izgineta Ottakring, Stritar,
In Hernáls in Alser. Na ,rinku' podám se upehan
K Gaube-ju; pet tam vrčkov izpraznim v zahvalo rešitve.

O heksámetru.

J. Pajk.

(Konec.)

Baš zavoljo predolgosti prvega déla rabi se cezura hephthem. naj-
češče takó, da jej predhaja možka
cezura v drugej méri, in se na ta
način razméra prvega dela heksame-

dajstoji ,katatriton' za $5\frac{1}{2}$ dolgotami, in
takó ona heksameter v dva čisto enaka
si déla zarezuje, koja sta samó po
onej kratkoti zvezana namreč po krat-
koti pred četrto méro. Priméri obliko:

trovega k drugemu spreobrne iz 7:5
v ono (3 + 4):5, tedaj, da iz
dvoječlankastega heksametra postaje
troječlankasti; prim. zgoraj verz:

Peša krepóst mu, trésejo se koléna hodečim,
vendar pak ta stranska cezura za
drugo arzo nij da bi morala vselej
hepth. spremljevati. —

Tretja vrsta glavne cezure je ka-
tatritontrohajon. Nje metrična
oblika je:

Ime (grško) pomenja ,za tretjim
trohejem', ali za trohejem tretje
mére. —

Ta méra je samó za eno krat-
koto deljši od penthemimeresi. Ker je
ena dakt. kratkota $\frac{1}{2}$ polovice metra, te-

(l)

Nekoliko primérov samih kata-
tritron-ov:

Iz grškega:

Andra moí énepe, Múza, polytropon, hós mala
pólla (prví verz Odyseje).

Iz latinskega:

Aetatis cuiusque notandi sunt tibi mores
Esset quaevivere, quod acer spiritus ac vis
Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum
(Horac.)

Iz nemškega:

Schiektest mit alten Linnen und etwas Essen und
Trinken,
Um es den Armen zu spenden; denn Geben ist
Sache des Reichen

(k)
So sprach, unter dem Thore des Hauses sitzend
am Markte
(Wohlbehaglich, zur Frau der Wirth zum goldenen
Löwen).
(Goethe)

Iz slovenskega:

Ljubil sem krasno dekletce in vdana mi bila je
ona
Kaj mi pomogla otožnost, pomagli kaj meni so
vzdih?

Kedar jo vidim, mi ude brezkónečna rádost pro-
tresa,
Sladkim me pévanjem svojim omamlja prekrasna
sirena,
Róže bi sipal na pótti, ki hodi po njih ti nožica.*
(Jos. Cimperman.)

Vprašal bi šče morda kdo, ali mora ena teh treh zarez v heksametru biti? —

Na to dajem ta-le odgovor: k blagoglasnosti heksametra so te cezure potrebne, a v literaturah nahajajo se tudi slučajji (namreč v pripovedajočih poezijah ali barem v takih, ki se bolj navadnemu govoru približujejo), da kakov heksameter nijedne onih glavnih cezur nima, ampak kakovo drugo in to možko cezuro (n. pr. na 2. ali 6. mestu). Ali taki slučajji so redki, posnemanja ne vredni, a se v časih celó dobrim pesnikom ukradejo iz peresa. Tákov verz je n. pr. sledeči Goethejev:

... Lettern,
Die, so sagt man, der Ewigkeit trotzen. Freilich
an viele.

4.

Preiščimo šče sedaj nekoliko načine, kakó se cezure v heks. sploh rabijo.

Najnavadnejša vseh cezur pri starih klasikih, pa tudi pri novejših pesnikih je penthemimeres.

Njej se približuje najbolj kataritrontrohajon, ktera se pri nekotih pesnikih (n. pr. pri Homerju) s penthemimeresjo uprav tekmi, také da je težko spoznati, ktera obeh je češča.

Redka je hephthemimeres.

Iz tega, da ste penth. in hephth. najčešči in najnavadnejši cezuri, sme se soditi, da je heksameter bil s početka na dva, gledé arz, enaka si dela naklán, ali z drugimi besedami: da

*) In taki krasni heksametri bojé ne bi bili blagoglasni, češ ker imajo samo žensko zarezó?!

Ured.

so početniki tega metra — grški rhapsodi — sredi heksametra oddihljaje delali in to také, da so ali brž za tretjo arzo ali pa za tretjim trohejem z glasom prenehávali, po tem pak z naslednjo thezo drugi del heksametra k prvemu privezovali, ter na koncu verza zopet z glasom nekoliko počivali.

Take oddihe imá, kakor znano, také srbska junaška pesen med drugim in tretjim trohejem; prim.

Vino pije || Kraljeviču Marko,
kakor tudi nar. slovenska:

Mlada Breda || je pri morji stala.

S časoma pak vsled umetnega rabljenja, ko heksameter nij več služil edinej junaškej, sploh pripovedajočej poeziji, in nij bil za recitiranje odločen, pridružila se je tudi daljša cezura: hephthemimeres. —

Vendar bi bilo celó krivo méniti, kakor da se omenjene tri cezure vedno morajo po samé v heksametrih rabiti. Kdor bi kaj takega zahteval, ta bi heksametrovej metriki silo delal. Ne samó, da so stari in novi klasiki prav radi po dvoje cezur vzpored rabili, ampak trditi se sme, da je skoro več lepih heksametrov z dvema nego z eno onih glavnih cezúr najti. V tem oziru vlada največa svobodnost (baš také kakor glede nadomestovanja daktila s spondejem, oziroma trohejem). Izkušnja glasno trdi, da nobena glavna cezura ne izključuje druge glavne cezure, ako je druga sploh mogoča. Da! čem več cezur v heksametru, tem več življenja in gibčnosti biva v njih. Baš v združevanju cezúr se vidi različnost in odličnost raznih heksametrov.

Ker pa penthemimeres in kataritron ne morete v enem in istem heksametru združeni biti, zató ostajajo samó dve kombinaciji glavnih

cezuro: da se 1) ali penth. in hephthem. 2) ali pa katatriton in hephthem. v enem in istem heksametru nahajate.

Pogledimo si nekoliko prim. prvega slučaja (penth. in heph.):

Iz grškega:

Tòn d' apaméibomenós prozefé podas ókys Achilleus (iz Iliade)
Plánchthe ,epéi Troiéis hierón ptoliéthron epérsen (iz Odyséje).

Iz lat.:

Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. Dicit. (Horac.)

Iz nemšk.:

Und wir bringen die Frucht herein, wie das Hen schon herein ist,
Trocken; der Himmel ist hell, es ist kein Wölkchen zu sehen. (Goethe.)

Iz slov.:

Skrita nobena bilá nij zvezd ti neba poezije
Komaj zastavil, roják, si peró pred praznovajoče. (Preširen.)

V prsih otájanih vir odpré se goreče besede
Toda ne samo na meč, na um veličastvo upiram. (Koseski.)

Tebi toči solzé na grob Slovenija mati. (B. Miran.)

Zláto, nebeško deklé, kakó bi izrekel veselje?
Dolgo sem čakal te zvest, hrepenél sem dolgo po tebi. (Jos. Cimperman.)

Primeri drugega slučaja (katatriton in hephthem.):

Iz grškega:

Tón d' eméibe' epéjta thea glaukópis Athéne (iz Odysje).

Iz lat.:

Indignor quandoque bonus dormitat Homerus.
Ut pictura poesis: erit quae, si propius stes
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem (Horac.)

Iz nemšk.:

Staub von den Füßen schüttelnd und Luft mit dem Tuche sich fächernd (Goethe).

Iz slov.:

Niso suhé nam prijat'ljem oči, ki se spomnimo tebe (Preširen).

Stárosti čast, mladenču poduk, otroku ljubezen (Koseski).

Grom naj bobni, viharja buči naj sila srdita
In nad njim prijatelj bo tvoj, íkrjanec, žvrgóčil (B. Miran).

Gledi palačo visóko, kakó se ponosno dviguje! (J. Cimperman).

Posebno rada se hephthemimeres ali s katatriton-om ali pa z možko cezuro druge stope združuje, kar verzu daje več člankovitosti, nego ko bi hephth. sama bila. —

Lepota in blagoglasnost heksametra tedaj nikakor nij v enojnosti, nego baš v raznovrstnosti in množini zarez ležeča, in sama enostranost bi bila trditi, samó ta ali ona cezura pristojí slovenskemu heksametru. Do zdaj slovenska poezija nij prebogata s heksametri; posnemanja vredna sta samó B. Miran in Jos. Cimperman; Koseskovi heksametri se imájo samó *cum grano salis* jemati in se jako izbirčno posnemati.

Blagoglasnih in mnogovrstno lepih heksametrov pa nam bode samó ta pesnik napisal, ki se teorije starih klasikov drží in ob enem — lastnostij in posebnostij našega jezika, ki je za heksametre kakor n a v l a š č vstvarjen.

Človeški jezik in njega razvitek.

J. š.

(Dalje.)

Pa kako tudi v tej sposobnosti niso vsi ljudje enega naroda enako izurjeni in zmožni, razne v enem zlogu ali besedi nakopičene glasove lahko in razumljivo izgovarjati, tem večja je še prikazen enake nesposobnosti pri raznih narodih med seboj. Kako čudno

različna je oblast, ki jo imajo posamezni narodi nad svojimi govorilnimi organi! Koliko težkoče in truda prizadeva romanskim narodom čestokrat to, kar Nemeec lahko brez vsega truda in sile izgovorja; in kako se zopet napenja in trudi Nemeec pri zlogih in

besedah, ki nam Slovanom nikakor nobene težkoče pri izgovarjanju, ne vzročujejo.

Na vsaki način znajo slovanski narodi v Evropi prvo mesto zavzimate, in se le malokterim narodom celega sveta uklanjajo v tem, kar zadeva njihovo oblast in sposobnost, svojih govorilnih organov se posluževati. Česki: Přestřelsky, ali skvrknouti, slovenski: čvrčka ali trl-č-n (zur breche gehörig) so celo pripravni dokaz, koliko zamorejo učiniti naši govorilni organi.

Ko se tako človek od svoje matere in drugih ljudi nauči, vsakovrstne glasove, zloge in besede izgovarjati, in ko mu one vedno bolj in bolj razumljive in pomenljive postajajo, se začne tudi vidljivo razvijati duh njegov. Pamet in um se širita s pomočjo jezika vedno bolj in bolj, in govorilni organi njima postanejo slednjič celó poslušni. Čem bolj ko raste od istega trenutka, ko začne otrok prve besede jecljati, jezična urnost in gibčnost, tem bolj se razvija duh njegov, tako da duh in zmožnost, besede izgovarjati, vzajemno na-se delujeta. Kako se umetnost in nje orodje in sredstva le vzajemno vedno bolj in bolj dovršujejo, isto tako se tudi duh in jezik, mišljenje in govorjenje vzajemno pospešujo. Mišljenje in govorjenje postane oboje eno in isto. Govorjenje je le mišljenje zvananje, ktero slišimo; mišljenje pa samo tiho znotranje duševno govorjenje. Zarad tega tudi zapazujemo, da ljudje žive „nature“ čestokrat na glas mislijo, to je, da vse, kar mislijo, proti svoji volji nevedè sami sebi glasno izgovarjajo. Največkrat se to pri vinjenem človeku zgodi. Ta vsako misel le glasno sam sebi v zobe godrnja, in tako nevedè marsiktero skrivnost razodene.

Iz tega, da sta duh in jezik, mišljenje in govorjenje, tako neločljivo združena, se nam tudi pojasni znani izrek: Nemški misli, pa slovenski govori in piše, in nam nedvojbeno potrjuje, da so gore navedene misli le gola resnica. In ravno v tem vzajemnem odnášanju človeškega jezika in duha, mišljenja in govorjenja, kakor tudi v tem, da se le samo po vedno ponavljajočem se učenju vzdržuje in plodi, tiči prvo in glavni razložek med človeškim in živalskim jezikom.

Kako je v naravoslovju prašanje po začetku in starosti sveta in njegovih stvari, posebno pa človeka, vrhunec duševno znanstvenega poželenja, in menim da za zmiraj človeškemu duhu nerešena zadača, isto tako je v jezikoznanstvu prašanje po začetku in starosti jezika in posameznih glasov, prašanje, kdaj in kako je jezik človeški nastal, najviši „ideal“ v tem znanstvu, ki morebiti, za vse čase nedosežen in človeškemu duhu nerazumljiv ostane. Kdaj je začel človek prvokrat govoriti, tega nikakor ne vemo. Kako je njegov jezik nastal in se razvil iz prvotnih posameznih glasov ali zvukov do rahlo in nežno glasečih se besed, ki izrazujejo v sebi najglobokejša in najnežniša čuvstva, ki nam predočujejo vse znotranje človeške naglede in nazore, — vse to se ne more na trdni kritični podlagi dokazati, temveč vse, kar se o tem piše in govori, so le zgole „hipoteze“.

Uže prva povestnica človečanstva govori: Ko je gospod Bog vstvaril živino na polju in ptice pod nebom, jih je postavil pred človeka, da vidi, kako jih bo on imenoval; — in človek je vsakemu govedu in ptici pod nebom in živali na polju dal svoje imé. Po tem poročilu je tedaj uže prvi človek

znal govoriti in druge stvari okoli sebe z imeni nazivati. Ali moderne učenjaki tajé, da bi človek bil dobil svoj jezik po božjem razodetju, ali da ga bi Bog sam v rajú bil učil prve besede izgovarjati; temveč bi si jezik kakor si ga mi mislimo, človek in to uže prvi človek sam bil vstvaril iz samega sebe, hitro ko se mu je začela pamet in um vedriti: ko je čutil v sebi prvo potrebnost, vse kar otiplje, kar vidi, kar čuti, svojemu bližnjemu razumljivo glasno razodeti.

Vzajemno društveno življenje tedaj in duševni nagon bi človeka bil napotil posluževati se svojih govornih organov in vstvariti si jezik. Koliko tisoč ali

miljonov let pa bi bilo prej preteklo! Ko je to človeško bitje ali stvar dospela do te stopinje, da je svoje misli začela z glasovi, zlogi in besedami izraževati, katerih pojem in zapopadek so drugi mogli razumévati; koliko let je prej preteklo, ko se je to človeško bitje tako izobrazilo in povzdignilo, da je postalo pravi človek z umom in z jezikom obdarjen! Tega si ne bo človeški duh nikdar na veke raztolmačil niti izračunal. Pri tem prašanju običi duševna sila človeška in mora pripoznati, da sta si človek sam in njegov jezik največi uganki.

(Dalje pride.)

Primož Trubar

početnik novoslovenske književnosti.

Po izvornih spisih prof. M. Valenčak-a.

(Dalje.)

Vse drugače pa je z glagolico ali s slovenskim pismom, kakor se je ona s početka imenovala. Nje početek je popolnoma neznan, povestnično nedoločljiv, in utegne, po mnogih bivajočih znamenjih sodeč, daleko v predhistorično dobo Slavjanov sezati. Teh znamenij naj tu samo nekotjih omenim: samovlastnih podob pismenk, spominajočih na semitske in sploh starodavne alfabete, katerih pismenk vsaka, kakor v grškem, svoje posebno iz slovanščine vzeto ime nosi; dalje, da samó v tem alfabetu za vsaki glas slavlanskega jezika posebna znamenja, namreč izvirne pismenke bivajo, ktere ob enem k izraževanju števil, katerih slovanščina lastnih nima, služijo. —

Kakor osvedočuje povestnica, bilo je v 9. stoletju po Kr. v sedanjih deželah avstrijskih več slavjanskih držav, manjših in večih, manjše in večje veljavnosti, ktere so se mejašile s tedanjim frankovskim kraljestvom. Med temi se z imeni omenjajo razve Poljskega in Češkega še Velika Morava, potem kneževina Kocel-ova ob Blatenskem jezeru in vojvodina Gorutanska ali Koroska. —

Na Velikomoravskem vladal je ondaj Rastislav, strije onega Svatopluka (Sventiplka), ki je pozneje tako mogočen postal. Rastislavovi podložniki bili so uže po bavarsko-frankovskih, italijanskih in grških duhovnikih pokristjanjeni, ali in baš po

teh različnih propovednikih, v verskih stvaréh in verskih nazorih tudi močno in v časih celó nevarno mótni.

Rastislav je želél ta zla odpraviti in kristjanstvu trdno podlago podáti, jedro in obliko verstva poenačiti in poediniti, namreč pa cerkvenemu jeziku enojnost vstvariti. Takó je nakanil, poslance k tedanjemu greko-byzantijskemu carju Mihailu III (ki je vladal od l. 842—867) poslati s prošnjo, naj mu car slavjansčine vešéh vérskih propovednikov pošlje.

Mogoče pa je tudi, da je Rastislava pri tem vodila skrivna naméra: po grških svečenikih oslabiti upliv latinsko-frankovske oblasti in vvedenjem slovenščine v verske obrede svojo državno oblast utrditi. Neko pismo papeža Adriana II. barem spričuje, da se je omenjenemu poslanstvu tudi slovenski knez Kocel bil pridružil.

Car je Rastislavu željo in prošnjo izpolnil. Poslal mu je dva jako izobrazena, blaga Grka, Solunjana, brata Konstantina in Metoda, utemeljivši svojo volitev s pomena vrednimi besedami: „Etenim vos estis Thessalonicenses, Thessalonicenses vero omnes pure Slovenice loquuntur“, kajti sta vidva Solunjana, Solunjani pak vsi čisto slovenski govoré.

Prišedši na Velikomoravsko bila sta vérska poslanika od vladarja in ljudstva z veseljem sprejeta. Začela sta takój po slovenski pridigovati, sv. pismo predstavljati, sploh vse bogoslužne obrede izključljivo po slovenski opravljati in tako čisto slovensko obredje (liturgijo) snovati.

Kakovo radost je v ljudstvu njiju prihod vzbudil, pripoveduje stara povest v teh-le priprostitih, a vzvišenih besedah: „I radi biše Slovene, jako

slišaše veličija božija svojim jezikom“ t. j. In razveselili so se Slovenci, ko so slišali veličastja božja v svojem jeziku.

Da stvar, koja je takó v živoarezala ljudstvo in takó pomenljiva v svojih nasledkih bila, brez napotkov in uporov napredovati nij mogla, nij težko slutiti. In res! le preskoro sta tuja propovednika zadela na velike in silovite ovire. Frankovsko-bavarski svečeniki, kojih je še precej po deželi bilo, čutili so, da se jim pod nogami majó tla; prevideli so skoro, da jim bode dalje nemogoče poslovanje duhovniško opravljati v jeziku, kojega niso znali. Ali ker pravega vzroka svoje nejevolje, svoje skrivne jeze in svoje upornosti vendar niso mogli javno izpovedovati in pokazati, našli so pa v dogmatičnem trjenju svoje pribelžališče, trdéh, da služba božja se sme samó v treh določenih jeziki, v hebrejskem, grškem in latinskem opravljati, češ, tako bode vvedenje slovenske liturgije uničeno.

Ali grška brata se s tem nista dala splášiti; svoje delo sta temvéč še bolj goreče in tudi tem uspešneje nadaljevala. Po tri- (ali po drugih četiri-) letnem svojem delovanju, kterega veliki uspeh in blagoslov se je celó do Rima razznal, napotila sta se oba k papežu Nikolaju I., kteri je to izrečno zahteval.

Na tem potovanju sta se tudi s Kocel-om, knezom panonskih Slovencev, bliže seznanila in ga za svojo sveto reč tako zanimala in pridobila, da je ne samo sam začel slovenskih knjig se učiti, nego tudi 50 mladenčev svoje kneževine v to odločil, da bi se v slovenskem pismu izučili. —

Papež Adrian, naslednik mej tem

umrlega Nikolaja I. je z vsemi častmi sprejel zaslužna brata, posvetil Metoda v svečenika, Konstantina pa v biskopa in je tudi slovensko sv. pismo potrdil. Konstantina pa je v Rimu skoraj potém silna bolezen zgrabila, da je v neki samostan moral stopiti, kjer se je v Cirila prekrstil, in je tam 14. febr. l. 869. umrl, — vse prerano. —

Med tem potovanjem obeh bratov v Rim in med njiju bavljenjem v Rimu zgodile so se v državnih zadevah Moravskega kraljestva velike spremembe. Lothar II., vojvoda lothrinški, bil je umrl brez krvnih naslednikov; njegova strijca: Karel „plešasti“ in Ludevik „nemški“ pa se nista mogla brž o nasledstvu pogoditi. Karel pa je na ta način Ludeviku obveljanje nasledstvenih pravic izkušal zabraniti, da je Slovenci na njega puntal. Kolvodja teh puntarjev slovenskih je bil Rastislav. Ali Ludevikovi sinovi so brž vdrli na Velikomoravsko, in Rastislavov bratič, Svatopluk, je v Neutri Karelmanovej vojski podlegel, ali se s tem rešil, da je s Karelmanom brž skrivno zavezo sklenil.

Vsled te zaveze vnela se je no tranja vojska med strijcem in bratičem, eden je hotel drugega prelestiti in ujeti, ali Svatopluk je bil brži in

je vjetege strijca sovražnikom domovine izročil.

Mej take homatije, kakor je razumljivo, nij se Metod hotel na Moravsko povrniti, nego je raji prejel ponudbo in vabilo, koje so mu poslanci od kneza Kocel-a prinesli. Kocel je namreč prosil papeža, naj mu Metoda pošlje za propovednika vere v deželo, a papež je brž privolil in Metoda v Kocel-ovo deželo poslal s potnim pismom, v kojem je pravico, slovenski jezik pri vseh bogoslužbenskih opravilih brez vse izjeme upotrebljevati, Kocelu in Slovenom izrečno priznal in potrdil.

Kocel je Metoda z vso častjo sprejel, ali, ker je Metod samo prosti duhovnik bil, nij mu to zadostovalo. Zato je brž drugo poslanstvo v Rim odpravil in z njim Metoda nazaj poslal s prošnjo, naj papež staro panonsko nadbiskopijo sremsko (v Sirmiju), koja je pod navali narodnega preseljevanja bila porušena, zopet oživotvori in s to častjo Metoda nadari.

Papež Adrian je to prošnjo v resnici izpolnil; postavil je zopet nadbiskopski stol v Panoniji in posadil na-nj Metoda kot nadbiskopa Panonije in Morave. —

(Dalje pride.)

Književnost in umetnost.

Omeniti imamo pred vsem dveh večih del, koja so izišla koncem ravno doteklega leta: „Valvasor-ja“ in „Matičinih proizvodov“. Kar je izdajatelj „Valvasor-ja“ obečal, to je, vsaj v prvem zvezku, tudi uže izpolnil. Namen nove izdaje je namreč ta: v vsem izvirno Valvasorjevo delo posnemati in tako rekoč starega Valvasorja v novejši na nespremenjene obliki oživiti.

Res so slike na las podobne izvirnim, — v čem je današnja dovršenost galvanoplastike in cinkografije kot izborna pomočnica pri tem delu služila —, in tudi črke, vsaj po glavnih oblikah in značajnih črticah, kakor tudi format knjige, vse vzpomina na original.

(Dalje pride.)